

Міністерство освіти і науки України
Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького
Факультет соціально-педагогічної та мистецької освіти
Кафедра початкової і спеціальної освіти

ПРОГРАМА

КОМПЛЕКСНИЙ КВАЛІФІКАЦІЙНИЙ ЕКЗАМЕН З ЛОГОПЕДІЇ

Для здобувачів вищої освіти денної та заочної форми навчання

РІВЕНЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ
СТУПІНЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ
ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ
ОСВІТНЯ ПРОГРАМА

Перший (бакалаврський) рівень
бакалавр
01 Освіта/Педагогіка
016.01 Спеціальна освіта (Логопедія)
Спеціальна освіта. Логопедія

ЗАТВЕРДЖЕНО ДЕКАНОМ ФСПМО

_____ Н.В. Гузь

Запоріжжя, 2025

Програма комплексного кваліфікаційного екзамену з логопедії для студентів спеціальності 016 Спеціальна освіта ОП Спеціальна освіта. Логопедія першого (бакалаврського) рівня вищої освіти / Укл. Ю.М. Шевченко, В.О. Кондратенко. Запоріжжя, 2025. 39 с.

Затверджено на засіданні кафедри початкової і спеціальної освіти (протокол №11 від 22 січня 2025 року).

Затверджено Вченою радою факультету (протокол 6 від 24.01.2025 року)

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Атестаційний іспит з логопедії за спеціальністю 016 Спеціальна освіта спеціалізацією 016.01 Логопедія з галузі знань 01 Освіта / Педагогіка передбачає перевірку досягнення результатів навчання, визначених цим стандартом та освітньою програмою.

Програма к екзамену з логопедії складена на основі програм обов'язкових компонентів освітньо-професійної програми Спеціальна освіта. Логопедія, а саме: «Логопедія» (570 год.), «Логоритміка» (120 год.), «Спеціальна педагогіка з історією логопедії» (105 год.), «Логопсихологія» (150 год.), «Практикум з логопедії» (345 год.), «Психолого-педагогічне обстеження дітей з порушенням мовлення» (90 год.), «Теорія та методика навчання дітей з порушеннями мовлення» (90 год.) і забезпечують можливість об'єктивно оцінити готовність випускників університету до професійної діяльності за призначенням. Для кожної навчальної дисципліни подано перелік основних тем, що відповідають вимогам чинного стандарту вищої освіти підготовки бакалавра галузі знань 01 Освіта / Педагогіка за спеціальністю 016 Спеціальна освіта спеціалізацією 016.01 Логопедія.

Основна мета атестаційного іспиту з логопедії - підтвердити готовність до професійної діяльності, володіння сучасними методами корекції мовленнєвих порушень та здатність сприяти гармонійному розвитку мовлення в різних категорій клієнтів; досягати визначених спеціальних і загальних компетентностей, а також засвоєння результатів навчання, передбачені освітньою програмою; володіння здатністю до самостійної діяльності в умовах сучасних викликів логопедичної практики; готовність впроваджувати інноваційні технології та підходи в роботі з мовленнєвими порушеннями.

Атестаційний іспит враховує особливості професіограми вчителя-логопеда та логопеда, що зазначені в стандарті та варіативній частині освітньо-професійної програми «Спеціальна освіта. Логопедія».

Для перевірки та обґрунтованої оцінки рівня підготовки здобувачів випускників до майбутньої професійної діяльності за освітньо-професійною програмою «Спеціальна освіта. Логопедія» в білетах атестаційного іспиту виділено теоретичну, практично-методичну частину та тестування. Під час складання іспиту випускники повинні показати рівень знань та умінь з зазначених вище курсів. На підставі програми атестаційного іспиту екзаменаційні білети, кожен з яких має три питання з логопедії та 25 тестів. Кожне з теоретичних питань оцінюється в 25 балів, кожний вірний тест в 1 бал. Екзамен проводиться у письмовій формі.

Теоретичні відповіді бакалаврів на атестаційному іспиті повинні

засвідчити високий рівень професійної підготовки, здатність до наукової, інноваційної та практичної діяльності, вміння працювати у складних освітніх середовищах із використанням сучасних підходів і технологій, розуміння базових концепцій та принципів логопедії, глибоке знання спеціальних і загальних компетентностей, розуміння інноваційності у сфері логопедії, усвідомлення важливості комплексної діагностики, розуміння етики та професійної відповідальності, готовність до самостійного прийняття рішень, рівень володіння державною мовою.

Таким чином, теоретичні відповіді бакалаврів повинні демонструвати не лише засвоєння знань, а й їх інтеграцію, практичну спрямованість, інноваційність та здатність застосовувати їх у реальних умовах.

Відповідь на одне питання оцінюється в 25 балів (відповідно, максимальна кількість балів за всі три теоретичні питання – 75).

Завдання	Максимальна кількість балів при оцінюванні виконання завдань
1. Теоретичні запитання екзаменаційного білета	25 балів
1.1. Глибина розуміння і викладу; повнота висвітлення теоретичних основ проблеми; аналіз досліджень сучасних науковців та методистів з вказаного питання	5 балів
1.2. Логіка побудови відповіді, зв'язок питання з іншими питаннями курсу та суміжними дисциплінами	5 балів
1.3. Зв'язок теоретичного матеріалу з практичною діяльністю вчителя-логопеда	5 балів
1.4. Знання науково-методичної літератури з вказаного питання, аналіз та врахування сучасних програм розвитку та навчання дітей-логопатів; ерудиція, начитаність, обізнаність	5 балів
1.5. Мова викладу матеріалу – чіткість понять і термінів, послідовність, вільне володіння матеріалом; володіння державною мовою	5 балів

Вірне тестове питання оцінюється в 1 бал. Тобто максимальна кількість 25 балів.

Згідно з національною шкалою оцінювання знань **«відмінно»** ставиться, якщо студент набрав від **90 до 100** балів. Оцінка **«добре»** ставиться,

якщо студент набрав від **74 до 89** балів. Оцінка **«задовільно»** - **60-73** балів. **«незадовільно»** ставиться, якщо студент не засвоїв матеріал у межах програм курсів педагогічних дисциплін і набрав менше ніж 60 балів.

ЛОГОПЕДІЯ

Тема 1. Логопедія як спеціальна педагогічна наука

Поняття про мовлення як функціональну систему. Мовленнєва норма і порушення мовлення. Логопедія як наука про порушення мовлення, про методи їхнього попередження, виявлення й усунення засобами спеціального навчання і виховання. Історичні віхи. Предмет і об'єкт логопедії. Теоретичні і практичні задачі логопедії. Методологічні принципи логопедії: загальнодидактичні (науковість, систематичність, доступність, наочність, прочність, виховний характер навчання, свідомість та активність, індивідуальний підхід) та специфічні (принцип розвитку, онтогенетичний принцип, принцип системності, принцип комплексності, принцип зв'язку мовлення з іншими сторонами психічного розвитку дитини, принцип діяльнісного підходу). Методи, що використовуються в логопедії: організаційні, емпіричні, кількісні, інтерпретаційні. Значення логопедії. Взаємозв'язок логопедії з науками психолого-педагогічного, медико-біологічного і лінгвістичного циклів.

Тема 2. Основні механізми усного мовлення

Анатомо-фізіологічні механізми мовлення. Мовлення як продукт взаємодії окремих мозкових структур. Периферичний мовленнєвий апарат, його основні відділи: дихальний (енергетична система), фонаторний (резонаторна система) і артикуляційний (генераторна система). Нейрофізіологічні і нейропсихологічні механізми мовлення. Мозок і його інтегративна діяльність. Роль стріопалідарної системи, лімбіко-ретикуляторного комплексу, мозочка в забезпеченні мовлення. Структури кори головного мозку, що забезпечують мовленнєвий праксис. Первинні, вторинні і третинні зони, функціональна специфічність лівої і правої півкуль. Структурно-функціональна модель мозку (О.Р. Лурія). Психологічні механізми мовлення. Процеси кодування і декодування мовленнєвого висловлення («прийому», «видачі» повідомлення, за М.І. Жинкіним). Основний операціональний механізм мовлення: складання слів з елементів, складання фраз зі слів. Загальнофункціональний механізм мовлення, що забезпечує роботу його операціонального механізму: осмислення мовного матеріалу, утримання в пам'яті, випереджаючий синтез. Механізми фонаційного (зовнішнього) оформлення мовлення. Мовленнєва діяльність, її структура та компоненти: мова, мовлення, мовленнєва діяльність; одиниці мови та мовлення.

Тема 3. Етіологія порушень мовлення. Класифікації мовленнєвих

порушень

Розвиток уявлень про етіології порушень мовлення. Сучасні відомості про причини мовленнєвих порушень: органічні і функціональні, центральні і периферичні причини. Ендогенні (внутрішні) і екзогенні (зовнішні) шкідливості в етіології мовленнєвих розладів. Причини виникнення мовленнєвих порушень за М.Ю. Хватцевим. Концепція розвитку психіки Л.С. Виготського як методологічна основа вивчення причин мовленнєвих порушень. Соціальна ситуація розвитку. Причини й умови виникнення мовленнєвих порушень. Основні умови, що обумовлюють різноманіття мовленнєвих порушень. Критичні періоди в розвитку мовленнєвої функції. Значення спадковості у виникненні мовленнєвої патології. Роль спадкоємних факторів у сполученні з екзогенно-органічними і соціальними факторами в появі мовленнєвих порушень. Ведучі принципи аналізу мовленнєвих порушень: розвитку, системного підходу, розгляду мовленнєвих порушень у взаємозв'язку з іншими сторонами психічного розвитку дитини. Поняття про структуру мовленнєвих порушень. Первинні і вторинні порушення. Складність і поліморфність факторів, що викликають мовленнєві порушення.

Сучасні класифікації мовленнєвих порушень. Клініко-педагогічна класифікація: час виникнення, прихильники, принципи групування, аспекти, властивості, педагогічні цілі, вік, форми мовлення. Психолого-педагогічна класифікація: час виникнення, прихильники, принципи групування, аспекти, властивості, педагогічні цілі, вік, форми мовлення.

Тема 4. Методи логопедичного впливу

Логопедичний вплив – педагогічний процес, в якому реалізуються завдання коригувального навчання і виховання. Дидактичні основи корекційно-педагогічної роботи, засоби і прийоми сучасної логопедії. Методи логопедичного впливу: практичні (вправи, ігри, моделювання), наочні (спостереження, перегляд малюнків, картин, профілів артикуляції, кінофільмів, відеофільмів, прослуховування аудіозаписів тощо), словесні (розповідь, бесіда, читання). Актуальні проблеми сучасної логопедії. Ефективність логопедичної роботи та фактори, що її зумовлюють. Вимоги до особистості логопеда і його професійної підготовки на сучасному рівні. Соціальна роль логопеда.

Тема 5. Визначення дислалії. Історичний аспект розвитку проблеми

Загальна характеристика порушень звукової системи мови. Тракткування вимовних порушень і перша поява терміну «дислалія». Поширеність та особливості прояву порушення в різних вікових групах дітей. Вплив порушень звуковимови на оволодіння грамотою, на розвиток особистості дитини. Поняття рівнів порушеної вимови у вітчизняній і закордонній логопедії.

Прості і складні дислалії.

Тема 6. Форми дислалії

Форми дислалії – функціональна і механічна (органічна). Класифікація функціональної дислалії з урахуванням природи порушення, актуального для логопедичного впливу – фонематичного або фонетичного, або їхніх комбінацій. Акустико-фонематична дислалія, артикуляторно-фонематична, артикуляторно-фонетична. Механічна дислалія, її зумовленість аномаліями в будові артикуляційного апарату. Характер порушення вимови звуків при механічній дислалії. Механічна дислалія, її механізми. Будова артикуляційного апарату в нормі, механізм утворення звуків в нормі. Основні порушення в будові артикуляційного апарату та причини їх виникнення, відносно механічної дислалії: аномалії зубів, щелеп, прикусу. Шкідливі звички у дітей та їх усунення. Характеристика порушень звуковимови органічного генезу. Основні етапи діагностичного обстеження: оцінка фізичного і неврологічного стану дітей; вивчення будови органів артикуляції; дослідження стану артикуляційної та мимічної моторики, а також моторики кистей пальців рук; поглиблене вивчення звуковимови, просодики та фонематичних процесів при логопедичному обстеженні мовленнєвої діяльності дітей. Особливості логопедичної роботи при механічній дислалії. Засоби корекції порушень артикуляційної та мимічної моторики у дітей із звуковимовними порушеннями та анатомічними порушеннями органів артикуляційного апарату: масаж мимічної та артикуляційної мускулатури, міогімнастика. Диференційна діагностика функціональної та механічної дислалії.

Тема 7. Методика корекційної роботи при дислалії

Способи і прийоми виявлення недоліків звуковимови у дітей. Мета, зміст та методика обстеження дитини з дислалією. Обстеження артикуляційного апарату, дрібної моторики, звуковимови, фонематичних процесів. Оформлення необхідної логопедичної документації; заповнення мовленнєвої картки. Методика логопедичного впливу при дислалії. Етапи і прийоми логопедичного впливу та задачі кожного етапу роботи за методиками Н.О.Чевельової, М.Ф.Фомічевої, М.А.Савченко. Основні етапи традиційної корекційно-педагогічної роботи з усунення недоліків звуковимови: підготовчий етап, етап формування первинних вимовних умінь і навичок, етап формування комунікативних умінь і навичок. Зміст логопедичної роботи з усунення мовленнєвих порошень: розвиток фонематичних процесів (уваги, сприймання); розвиток артикуляційної моторики; розвиток дрібної моторики пальців рук; формування (постановка) правильної вимови звуку: за наслідуванням, з механічною допомогою (з використанням логопедичних

зондів), змішаний спосіб постановки звуків; диференціація поставленого і змішаного звуку у вимові. Послідовність автоматизації поставленого звуку: автоматизація звуку у складах (прямих, обернених, із збігом приголосних); автоматизація звуку в словах (на початку слова, в середині, кінці); автоматизація звуку у реченні; автоматизація звуку у чистомовках і віршах; автоматизація звуку в коротких і довгих оповіданнях, автоматизація звуку у розмовному мовленні. Урахування взаємозв'язку звуків при виборі послідовності їхньої постановки при складній дислалії. Терміни і тривалість логопедичних занять. Види логопедичних занять – індивідуальні, підгрупові, фронтальні. Організація занять з урахуванням провідної діяльності дитини і спрямування на стимуляцію її пізнавальної активності.

Тема 8. Недоліки вимови [J] (йотацизм), [K]-[K'], [Г]-[Г'], [X]-[X'] (капацизм, гамацизм, хітізм), [P]-[P'] (ротацизм і параротацизм), [Л]-[Л'] (ламбдацизм і параламбдацизм)

Характеристика фонем. Опис правильного укладу органів артикуляції. Причини і варіанти порушень, що виявляються в перекрученнях і замінах звуків. Артикуляційна гімнастика для постановки звуків. Прийоми корекції фонем з використанням логопедичних зондів. Розвиток фонематичного сприйняття при замінах. Закріплення комунікативних умінь і навичок. Вікові особливості розвитку правильної звуковимови у дітей до 5 років. Характеристика фонем «Р» - «Р'», «Л»-«Л'». Задачі підготовчого етапу – активізація кінчика язика, формування повітряного струменя. Використання для цих цілей артикуляційної гімнастики, тренування з фонематичного сприйняття при замінах. Прийоми корекції фонем з використанням логопедичних зондів. Закріплення комунікативних умінь і навичок.

Тема 9. Недоліки вимови свистячих звуків [С] -[С'], [З]-[З'], [Ц], [ДЗ] (сигматизм, парасигматизм), шиплячих звуків [Ш], [Ж], [Ч], [Щ], [ДЖ]

Характеристика свистячих та шиплячих фонем. Опис правильного укладу органів артикуляції. Види порушень звуковимови свистячих звуків, їх причини і характеристика. Методика виправлення різних видів сигматизмів та парасигматизмів свистячих і шиплячих фонем. Значення артикуляційної гімнастики і вироблення спрямованого повітряного струменя. Прийоми корекційної роботи з постановки свистячих та шиплячих фонем в залежності від виду порушення з використанням логопедичних зондів. Робота з формування фонематичного сприйняття при парасигматизмах. Закріплення комунікативних умінь і навичок.

Тема 10. Історичний аспект проблеми патології голосу і способів його виправлення. Сучасний стан проблеми

Поняття про висоту, силу, тембр – об'єктивні характеристики голосу.

Розвиток голосу у дітей. Значення дихання в голосоутворенні: типи фізіологічного дихання – грудний, черевний, змішаний. Відмінність фонаційного дихання в кількості дихальних рухів у хвилину, тривалості видиху і самого способу дихання. Розвиток і становлення голосу. Формування голосу в залежності від будівлі тіла, ендокринної і психічної сфери. Період мутації голосу у дітей – початкова, пікова і кінцева стадії. Зміни голосу в піковій стадії мутації. Ознаки тривалої і патологічної мутації – зміни висоти, падіння сили і порушення тембру голосу. Профілактична і корекційна робота логопеда в цей період. Значення праць вітчизняних і закордонних учених (Е.Н. Малютіна, И.И. Левидова, Ф.Ф. Заседаєльєва, Л.Д. Работнова, М.Ф. Фомичева, В.Г. Єрмолаєва, Н. Гутцман, И. Максимова, К. Вільсона) для розвитку фоніатрії і вивчення фізіології голосу. Визначення фонопедії як фізіологічного методу, що дає стійкий і позитивний результат. Сучасний стан проблеми.

Тема 11. Класифікація порушень голосу та дослідження голосового апарату і голосової функції. Профілактика порушень

Виділення в основі класифікації етіології і патогенезу. Поділ патології голосу на центральну і периферичну, кожна з яких може бути органічною і функціональною. Визначення переважного порушення нервово-м'язового апарату гортані – гіпотонусного і гіпертонусного. Органічні порушення голосу. Периферичні парези і паралічі гортані, їхні причини, клінічна картина і характеристика голосової патології. Залежність змін голосу і функції дихання від положення паралізованої половини гортані. Методика логопедичної роботи. Етапи корекційних заходів: активізація рухової функції гортані (виявлення компенсаторних можливостей організму), нормалізація функції дихання, голосові вправи, функціональні тренування, спрямовані на координацію дихання і фонації. Порушення голосу при хронічних ларингітах. Компенсована, субкомпенсована і декомпенсована форми хронічних ларингітів. Залежність голосової патології від форми захворювання. Значення логопедичного впливу в комплексі заходів щодо відновлення голосу.

Методи дослідження – клінічні, інструментальні, педагогічні спостереження. Ларингоскопічне дослідження гортані, визначення тону голосових складок, рухливості гортані, тривалості фонації. Глоттографія – аналіз якості змикання голосових складок за електричним сигналом. Значення педагогічного спостереження для діагностики голосових порушень. Аудитивна оцінка основних характеристик голосу в ході дослідження. Добір мовленнєвого матеріалу для обстеження голосової функції.

Прийоми корекції дихання, оволодіння оптимальними умовами голосоподачі. Організація логопедичної допомоги дітям і дорослим, що страждають на різні патології голосу.

Тема 12. Ринолалія. Первинні та вторинні порушення в структурі порушення при ринолалії

Визначення, причини і механізм порушення. Форми ринолалії: відкрита, закрита, змішана. Будова і функції піднебіння в нормі та при уроджених розщелинах: особливості будови, функція дихання, функція м'якого піднебіння при фонації. Порушення механізму піднебінно-глоткового змикання. Характеристика механізму піднебінно-глоткового змикання при уроджених розщелинах. Терміни хірургічного лікування. Причини порушення звуковимови: порушення артикуляційної моторики; патологічна поза язика; порушення мовленнєвого дихання; деформації зубощелепної системи. Акустико-артикуляційні особливості фонем: голосні фонemi, губні приголосні фонemi, язичні приголосні фонemi. Причини порушення тембру голосу: гіперназальність (визначення, характеристика); характеристика голосу в доопераційний і післяопераційний періоди. Зниження фізичного слуху: особливості слухової функції при розщелині. Астенічний синдром: причини і характеристика. Вторинні порушення: характеристика вторинних порушень фонематичного слуху і фонематичного сприйняття; затримка мовленнєвого розвитку; зниження рівня пізнавальної діяльності; затримка психічного розвитку; особливості особистості; порушення комунікації; дисграфія і дислексія: особливості читання і письма у дітей з ринолалією; причини дисграфічних помилок; заміни і змішання букв на письмі, обумовлені фонематичним недорозвиненням; пропуски і додавання зайвих букв. Відкрита форма ринолалії. Причини та види уроджених розщелин губи, твердого і м'якого піднебіння. Симптокомплекс відкритої ринолалії.

Тема 13. Комплексне дослідження осіб з ринолалією

Принципи, методи та система обстеження осіб з розщелинами. Принцип комплексності, багатоплановості, направленості, індивідуального підходу, дозування навантаження, наочності та емоційності при обстеженні. Збір анамнестичних даних: пренатальний, натальний, постнатальний періоди. Роль біофакторів: тип і вид розщелини; терміни оперативного втручання; піднебінно-глоткове змикання; аномалії в будові і порушення функції органів артикуляції; голосова і дихальна функції; загальний соматичний стан. Стан моторної функції: загальна моторика, дрібна моторика пальців рук, артикуляційна моторика. Стан тонального слуху й інтелекту. Роль соціальних факторів: мікросоціальне оточення; тривалість перебування в стаціонарі; дефекти виховання. Логопедичне обстеження: психологічна база мовлення; обстеження звуковимови; стан фонематичного слуху; звуко-складовий і звуко-буквений аналіз; обстеження лексико-граматичного ладу; складова структура слова; словотвір; монологічне мовлення. Обстеження провідної діяльності

віку: особливості ігрової діяльності дітей. Вивчення медичної і психолого-педагогічної документації.

Тема 14. Доопераційна та післяопераційна робота при уроджених незрощеннях твердого і м'якого піднебіння

Основні принципи логопедичної роботи при відкритій ринолалії. Завдання та зміст логопедичної роботи в доопераційний період: підготовчий та основний періоди доопераційного логопедичного впливу (за А.Г.Іпполітовою). Завдання підготовчого етапу доопераційної логопедичної роботи – формування правильного мовленнєвого дихання, диференціація ротового та носового видиху; розвиток орального праксису: формування подовженого ротового видиху при відтворенні артикулем голосних та приголосних звуків. Завдання основного етапу доопераційної логопедичної роботи – включення логосу при подовженому ротовому видиху; формування короткого видиху при вимові губних приголосних; формування ротового видиху при опрацюванні вимови груп сонорних звуків та африкат; формування м'яких приголосних. виправлення мовлення у дітей та підлітків з уродженими розщелинами піднебіння за методикою І.І.Єрмакової: створення бази для розвитку мовлення (підготовка піднебінної завіси до зімкнення; попередження дистрофії м'язів глотки, створення передумов для правильної звуковимови; розвиток правильного дихання; поспоршень звуковимови); розвиток рухливості піднебінної завіси (співи, ковтання, масаж, жувальна гімнастика, вимова голосних звуків); введення нових звуків у мовлення; автоматизація утворених навичок.

Тема 15. Теоретичні основи проблеми фонетико-фонематичного недорозвинення

Аналіз базових теоретичних положень, що лежать в основі змісту поняття фонетико-фонематичне недорозвинення мовлення (ФФН). Лінгвістичний аспект вивчення проблеми: прикладне значення даних фонетики і фонології, особливості мовленнєвого звукоутворення, класифікація голосних і приголосних звуків. Фізіологічний аспект вивчення: дані фізіології органів слуху і мовлення, роль слуху в розвитку мовлення дитини. Психологічний аспект вивчення проблеми: онтогенетичні особливості розвитку фонетико-фонематичної сторони мовлення; взаємозв'язок у розвитку фонематичного слуху і звуковимови; значення фонематичного слуху для повноцінного розвитку фонематичного аналізу і синтезу, і оволодіння процесами читання і письма. Визначення поняття фонетико-фонематичне недорозвинення мовлення (ФФН). Значення праць Р.Є. Левиної у розвитку уявлень про ФФН. Аналіз основних досліджень з проблеми ФФН. Структура порушення при ФФН. Несформованість звукової сторони мовлення, види й

особливості звукових порушень при ФФН (заміни, змішування, порушення протиставлення). Несформованість фонематичного сприйняття, характеристика фонематичних порушень.

Тема 16. Обстеження фонетико-фонематичної сторони у дітей дошкільного віку

Ознайомлення з медико-педагогічною документацією: карти розвитку дітей, дані медичних оглядів, протоколи психолого-медико-педагогічного обстеження, психолого-педагогічних характеристик. Логопедичне обстеження, обговорення результатів обстеження. План обстеження фонетико-фонематичної сторони мовлення дітей, система завдань, добір наочно-ілюстративного і мовленнєвого матеріалу. Формулювання висновків діагностичного і корекційно-методичного характеру.

Тема 17. Методичні основи проведення індивідуальних корекційних занять з дітьми з фонетико-фонематичним недорозвинення мовлення (ФФН)

Мета, задачі, зміст і організація індивідуальних занять. Залежність конкретного змісту заняття від структури мовленнєвого порушення. Розділи індивідуальної роботи (корекція вимовного і інтонаційного рівня мовлення, порушень диференціації окремих груп звуків і ін.). Напрямки індивідуальної роботи в кожному з розділів. Етапи індивідуальної роботи (по розділах), пріоритетні напрямки в кожному з етапів. Планування індивідуальної роботи (перспективне і поточне). Вимоги до складання планів-конспектів індивідуальних занять. Структура заняття (відповідно до розділів роботи). Планування і розробка індивідуальних занять. Складання перспективних планів і поточних планів індивідуальної роботи з дитиною. Добір і структурування мовного, дидактичного, наочно-ілюстративного й ін. матеріалу. Розробка моделей індивідуальних занять за різними розділами з урахуванням етапів навчання. Обговорення пропонованих моделей. Проведення студентами занять за розробленими моделями. Аналіз занять.

Тема 18. Методичні основи проведення фронтальних корекційних занять з дітьми з фонетико-фонематичним недорозвинення мовлення (ФФН)

Організація фронтальних занять у групі для дітей із ФФН. Зразковий зміст фронтальної роботи в рамках конкретних дисциплін (заняття з вимови, підготовки до навчання грамоті). Заняття з вимови: тематика, задачі, зміст і структура. Заняття з підготовки до навчання грамоті: тематика, задачі, зміст і структура. Спостереження фронтальних занять логопеда і підготовка студентами матеріалів для окремих фрагментів заняття.

Тема 19. Основні відомості про етіопатогенетичні механізми

дизартрії. Анатомо-фізіологічні механізми усного мовлення в нормі

Короткі історичні відомості з проблем дизартрій. Аналіз сучасних теорій про це мовленнєве порушення. Статистичні відомості про поширеність дизартричних порушень. Зв'язок дизартрії з органічною поразкою моторних структур центральної нервової системи. Основні причини органічної поразки моторних структур мозку, наслідком чого є дизартрія. Патогенез та клініко-фізіологічні аспекти дизартрії. Поняття про структуру мовленнєвого порушення при дизартрії. Клінічні симптоми дизартрії.

Організація центральної регуляції рухів. Характеристика довільних і мимовільних рухів. Поняття про тонус м'язів. Формування рухової стереотипії. Будова периферичного мовленнєвого апарату. Роль м'язової системи в роботі органів периферичного мовного апарату. Мовленнєва артикуляція як зразок вищого рівня розвитку довільних рухів. Формування мовленнєворухової стереотипії. Мовленнєве дихання як енергетична основа усного мовлення. Формування в онтогенезі артикуляторно-дихальної координації в процесі усного мовлення.

Тема 20. Форми дизартрії за клінічною класифікацією (в залежності від осередку ураження) та на основі клініко-фонетичного аналізу вимовних порушень

Форми дизартрії за клінічною класифікацією (в залежності від осередку ураження). Псевдобульбарна дизартрія: спастичний параліч як основний патогенетичний механізм дизартрії; рівень органічної поразки мозку; клінічні ознаки спастичного паралічу, вибірковість поразки довільних рухів; структура мовленнєвого порушення при псевдобульбарній дизартрії; особливості порушення вимовного і інтонаційного рівнів мовлення, голосу і мовленнєвого дихання; збереженість внутрішнього мовлення, лексико-граматичного рівня мовлення, письма і читання. Бульбарна дизартрія: млявий параліч як основний патогенетичний механізм бульбарної дизартрії; рівень органічної поразки мозку; клінічні ознаки млявого паралічу; тотальна поразка рухів (довільних і мимовільних); характеристика порушень вимовного і інтонаційного рівнів мовлення в залежності від рівня поразки м'язів периферичного мовленнєвого апарату. Екстрапірамідна (підкоркова) дизартрія: функції базальних ядер в організації рухів; особливості вимовного рівня мовлення, їхній зв'язок з дистонією м'язів мовленнєвого апарату; значення тонічних спазмів і гіперкінезів у механізмі артикуляторних, голосових і дихальних порушень; механізми порушення плавності мовлення при підкорковій дизартрії; зв'язок мовленнєвих порушень при цій формі дизартрії з емоційним станом. Коркова дизартрія: дискусійні питання виділення її ознак; характер порушення усного мовлення при еферентній та аферентній формі коркової дизартрії. Мозочкова

дизартрія: функції мозочка в регуляції м'язового тону та рівноваги; зв'язок мозочка з іншими структурами мозку; особливості порушення м'язового тону, рухових рефлексів; характер порушень вимовного рівня мовлення.

Форми дизартрії на основі клініко-фонетичного аналізу вимовних порушень: спастико-паретична; спастико-ригідна; гіперкінетична; атактична; спастико-атактична; спастико-гіперкінетична; спастико-атактико-гіперкінетична; атактико-гіперкінетична.

Тема 21. Клініко-психологічна та психолого-педагогічна характеристика дітей з дизартрією

Характеристика загального і мовленнєвого розвитку дітей з дизартрією. Особливості формування мовленнєвих систем, форм і функцій мовленнєвої діяльності на різних етапах онтогенезу; функціональні перебудови в артикуляційному механізмі на фоні дизартрії. Психолого-педагогічна характеристика дітей з дизартрією і алалією. Роль соціальних факторів у розвитку синдрому дизартрії і виникненні вторинних мовленнєвих і немовленнєвих розладів. Попередження виникнення дизартрій, профілактика рецидивів.

Тема 22. Схема та методика проведення обстеження дітей із дизартрією.

Схема і методика збору анамнезу. Аналіз даних медичного висновку про неврологічний статус дитини. Характеристика структурно-змістовних моделей обстеження мовлення і немовленнєвих процесів у дітей з дизартрією. Аналіз схем і методик обстеження: кінестетичного і кінетичного праксису; загальної моторики, дрібної моторики рук, мимічної моторики, будови і рухів артикуляційного апарату; вимовного рівня мовлення (звуковимови, голосоутворювальної і дихальної функцій як бази для реалізації інтонаційних компонентів і утворення звуків у мовленнєвому акті, ритмоінтонаційної сфери, звукоскладового структурування слів); фонематичного слуху; навичок фонемного аналізу і синтезу слів; лексико-семантичної і граматичної сторін мовлення; зв'язного (усного і писемного) мовлення: навичок письма і читання; оптико-просторової орієнтації; сприйняття, уваги, пам'яті, розумово-логічних процесів; емоційно-вольової сфери.

Аналіз і інтерпретація матеріалів обстеження з залученням даних нейрофізіології, нейропсихології, психології, лінгвістики, психолінгвістики. Орієнтація обстеження на з'ясування механізмів порушення мовлення, диференціальну діагностику, формулювання висновків корекційно-методичного характеру.

Тема 22. Принципи корекційно-педагогічного впливу. Система корекційної логопедичної роботи

Принципи корекційно-педагогічного впливу. Система корекційної логопедичної роботи. Організація і зміст роботи, що забезпечує умови формування правильної звуковимови у дітей з дизартрією (медикаментозне і фізіотерапевтичне лікування; лікувальна фізкультура; логоритміка; загальний, спеціальний та логопедичний масаж, пасивна і активна гімнастика артикуляційного апарату; аромо-і фітотерапія). Виховання бажання і потреби правильного мовлення і впевненості в необхідності і ефективності логокорекційної роботи. Подолання порушень мовленнєвого і моторного розвитку у дітей з дизартрією. Розвиток рухової сфери (розвиток загальної моторики, дрібної моторики рук, мімічної моторики; артикуляційна робота). Корекція, формування і розвиток дихальної, голосоутворювальної і артикуляційної функцій: розвиток загального і мовленнєвого дихання; подолання порушень голосоутворення; формування ритмоінтонаційного і звуковимовного рівнів мовлення. Система логопедичної роботи з виховання фонематичних процесів. Формування просодичної сторони мовлення, в залежності від віку дитини. Корекція звуковимови при дизартрії з використанням постановочних зондів. Методика логопедичної роботи при дизартрії (за О.В.Правдіною).

Тема 24. Загальна характеристика ДЦП

Визначення “церебральний параліч”. Причини виникнення захворювання. Клінічні прояви ДЦП: рухові порушення різного характеру та ступеня вираженості, порушення аналізаторних систем, мовленнєві розлади, патологія психічного розвитку у дітей. Рухові і чуттєві розлади, зміни психіки, зору, слуху, мови при ДЦП. ДЦП як резидуальні стани з непрогресуючим перебігом. Особливості видозміни клінічної симптоматики ДЦП.

Тема 25. Характеристика рухових порушень при ДЦП

Характеристика порушень, що входять у симптомокомплекс дитячого церебрального паралічу. Парези й особливості їхньої клініки при дитячому церебральному паралічі. Розлади м'язового тонусу. Патологічні сінкінезії. Гіперкінези, види насильницьких рухів. Атактичні розлади. Наявність патологічних рефлексів. Патологічний мовленнєворухових стереотип. Порушення актів прийому їжі (особливості жування, ковтання).

Тема 26. Особливості психологічного та мовленнєвого розвитку дітей з ДЦП

Особливості психічного та мовленнєвого розвитку дітей з церебральним паралічем. Становлення і розвиток моторної сфери, пізнавальних (у тому числі інтелектуальних), емоційно-вольових процесів і мовлення. Особливості інтелектуальних особливостей при ДЦП. Затримка психічного розвитку дітей

з церебральним паралічем. Особливості прояву ЗПР при дитячому церебральному паралічі. Інші порушення психічного розвитку при ДЦП (олігофренія, аутизм).

Тема 27. Особливості корекційної роботи при ДЦП

Порушення мовленнєвого розвитку при дитячому церебральному паралічі. Статистичні дані про мовні порушення при дитячому церебральному паралічі. Особливості дизартрій у дітей з явищами ДЦП: дизартрія, алалія, затримка мовного розвитку, загальне недорозвинення мовлення, заїкуватість, мутизм, дислексія, дисграфія. Комбінаторний характер мовленнєвих порушень при ДЦП. Лікувально-компенсаторна робота при ДЦП. Система психолого-логопедичних вправ при реабілітації дітей з ДЦП. Особливості логопедичної роботи при ДЦП.

ЛОГОРИТМІКА

Тема 1. Предмет і завдання логоритміки.

Об'єкт, предмет, мета та завдання логоритміки. Основні поняття логоритміки.

Тема 2. Принципи та методи дослідження логоритміки.

Методи логоритміки. Принципи логоритміки

Тема 3. Особливості і основні ланки логоритміки.

Особливості логоритміки. Основні ланки логоритміки.

Тема 4. Методи і прийоми навчання в логоритміці.

Використання прийомів наочного методу при навчанні рухів. Прийоми словесного методу. Практичні методи при навчанні рухів.

Тема 5. Засоби логоритміки.

Ходьба і крокування в різних напрямках. Вправи на розвиток дихання, голосу і артикуляції. Вправи, що регулюють м'язовий тонус. Вправи, що активізують увагу. Лічкові вправи. Мовленнєві вправи без музичного супроводу. Вправи для розвитку почуття музичного розміру або метру. Вправи для розвитку почуття музичного темпу. Ритмічні вправи. Співи. Вправи з гри на музичних інструментах. Музична самостійна діяльність. Ігрова діяльність. Вправи на розвиток творчої ініціативи. Заклучні вправи.

Тема 6. З історії музично-ритмічного та логоритмічного виховання.

Виникнення системи музично-ритмічного виховання. Становлення системи логоритмічного виховання.

Тема 7. Логоритміка в системі корекційної роботи по усуненню дислалії

Порушення моторної, емоційно-вольової сфер та довільної поведінки в осіб з дислалією. Особливості використання логоритмічних та музично-ритмічних засобів по усуненню дислалії.

Тема 8. Логоритміка в системі комплексної психолого-педагогічної роботи і методичних заходів по подоланню заїкання.

Порушення моторної, емоційно-вольової сфер та довільної поведінки в осіб із заїканням. Особливості використання логоритмічних та музично-ритмічних засобів з подолання заїкання.

Тема 9. Логоритміка в системі корекційної роботи по усуненню ринолалії.

Порушення моторної, емоційно-вольової сфер та довільної поведінки в осіб з ринолалією. Особливості використання логоритмічних та музично-ритмічних засобів з подолання ринолалії.

Тема 10. Логоритміка в системі корекційної роботи по усуненню розладу голосу.

Порушення моторної, емоційно-вольової сфер та довільної поведінки в осіб з розладами голосу. Особливості використання логоритмічних та музично-ритмічних засобів по усуненню розладу голосу.

Тема 11. Логоритміка в системі корекційної роботи по усуненню дизартрії.

Порушення моторної, емоційно-вольової сфер та довільної поведінки в осіб з дизартрією. Особливості використання логоритмічних та музично-ритмічних засобів з подолання дизартрії.

Тема 12. Логоритміка в системі роботи з дітьми, що страждають алалією.

Порушення моторної, емоційно-вольової сфер та довільної поведінки в осіб з алалією. Особливості використання логоритмічних та музично-ритмічних засобів з подолання алалії.

СПЕЦІАЛЬНА ПЕДАГОГІКА З ІСТОРІЄЮ ЛОГОПЕДІЇ

Тема 1. Спеціальна педагогіка як наука.

Особливості становлення спеціальної педагогіки в системі наукового знання. Значення спеціальної педагогіки як науки. Види порушень психофізичного розвитку. Інтеграція у сучасній освіті.

Тема 2. Основні поняття та завдання спеціальної педагогіки.

Мета, предмет та завдання спеціальної педагогіки. Основні напрями та принципи спеціальної педагогіки. Основні категорії спеціальної педагогіки. Функції спеціальної педагогіки. Структура спеціальної педагогіки.

Тема 3. Історичні аспекти розвитку спеціальної педагогіки.

Періоди становлення систем спеціальної освіти. Перший період еволюції: від агресії і нетерпимості до усвідомлення необхідності піклування інвалідами. Другий період еволюції: від усвідомлення необхідності піклування інвалідами до усвідомлення можливості навчання глухих і сліпих дітей. Третій період еволюції: від усвідомлення можливості навчання дітей з сенсорними порушеннями до визнання права аномальних дітей на освіту. Четвертий період еволюції: від усвідомлення необхідності спеціальної освіти для окремих категорій дітей з відхиленнями в розвитку до розуміння необхідності спеціальної освіти для всіх, хто її потребує. Розвиток і диференціація системи спеціальної освіти. П'ятий період еволюції: від рівних прав до рівних можливостей.

Тема 4. Спеціальна педагогіка в системі наукового знання.

Місце спеціальної педагогіки у системі наукового знання. Спеціальна педагогіка та інші розділи педагогіки. Міждисциплінарні зв'язки спеціальної педагогіки.

Тема 5. Тенденції розвитку наукових досліджень з логопедії в контексті розбудови спеціальної освіти

Історія розвитку спеціальної освіти в Україні. Періоди становлення та розвитку теоретичних засад логопедії в Україні. Особливості розвитку теорії і практики логопедії у післявоєнний період. Наукова і методична робота в галузі логопедії на початку другої половини XX століття.

Тема 6. Методи дослідження у спеціальній педагогіці.

Теоретичні та емпіричні методи дослідження. Діагностика в спеціальній педагогіці та психології. Класифікація порушень у спеціальній педагогіці.

Тема 7. Становлення і розвиток наукових основ спеціальної педагогіки.

Соціокультурні основи спеціальної педагогіки. Економічні основи спеціальної педагогіки. Правові основи спеціальної освіти. Клінічні основи

спеціальної педагогіки. Лінгвістичні і психолінгвістичні основи спеціальної педагогіки.

Тема 8. Напрями теоретичних досліджень логопедії

Початок педагогічного спрямування наукових досліджень в області логопедії. Наукова діяльність в галузі спеціальної освіти. Проблеми спеціальної педагогіки. Нові напрями теоретичних досліджень логопедії.

Тема 9. Основний зміст дидактики спеціальної педагогіки.

Принципи спеціальної освіти. Технології і методи спеціальної освіти. Форми організації спеціальної освіти. Засоби забезпечення корекційно-освітнього процесу в системі спеціальної освіти. Професійна діяльність й особистість педагога системи спеціальної освіти.

Тема 10. Інтенсифікація наукових досліджень в галузі логопедії в умовах незалежної України

Розвиток наукових досліджень в галузі логопедії на початку розбудови української держави. Реформування всіх ланок спеціальної освіти, в тому числі й освіти дітей з порушеннями мовлення. Розвиток корекційної та спеціальної педагогіки на початку ХХІ ст.

Тема 11. Освіта осіб з порушеннями розумового розвитку.

Предмет і завдання корекційної психопедагогіки (олігофренопедагогіки). Спеціальна освіта дітей із затримкою психічного розвитку. Освіта осіб з порушенням розумового розвитку (розумовою відсталістю).

Тема 12. Освіта осіб з порушеннями мовлення.

Предмет логопедії, її становлення як інтеграційної галузі знань. Анатомо-фізіологічні механізми мови й основні закономірності її розвитку у дітей. Причини мовленнєвих порушень. Основні види мовленнєвих порушень. Система спеціальних закладів для дітей з порушеннями мовлення.

Тема 13. Освіта осіб з порушеннями слуху.

Предмет і завдання сурдопедагогіки. Причини порушень слуху, їх діагностика і медична реабілітація. Педагогічна класифікація осіб з недоліками слуху. Історія сурдопедагогіки. Педагогічні системи спеціальної освіти осіб з порушеннями слуху. Спеціальні технічні засоби для осіб з порушенням слуху. Професійна освіта і соціальна адаптація осіб з порушенням слуху.

Тема 14. Освіта осіб з порушеннями зору.

Предмет і завдання тифлопедагогіки. Історія тифлопедагогіки. Причини і наслідки порушення зору і способи його компенсації. Дошкільна освіта дітей з порушеннями зору. Навчання дітей з недоліками зору у школі. Профорієнтація, професійна освіта і трудова діяльність осіб з порушеннями

зору.

Тема 15. Освіта осіб аутистичного спектру.

Поняття про синдром раннього дитячого аутизму й аутистичні риси особистості. Причини аутизму. Клініко-психолого-педагогічна характеристика. Можливості розвитку, освіти й соціалізації дітей з аутизмом. Корекційно-педагогічна допомога при аутизмі.

Тема 16. Освіта осіб з порушеннями опорно-рухового апарату.

Види порушень опорно-рухового апарату. Загальна характеристика порушення опорно-рухового апарату. Структура рухового порушення. Порушення психіки при дитячому церебральному паралічі. Мовленнєві порушення при дитячому церебральному паралічі. Корекційна робота при порушеннях опорно-рухового апарату. Система спеціалізованої допомоги дітям із порушеннями опорно-рухового апарату.

Тема 17. Освіта осіб зі складними порушеннями розвитку.

Поняття про складні порушення розвитку. Основні групи дітей зі складними порушеннями. Завдання психолого-педагогічного супроводу розвитку дитини із складним порушенням. Психолого-педагогічні основи розвитку й освіти осіб зі складними порушеннями. Особливості організації спеціальної освіти для осіб зі складними порушеннями в розвитку.

Тема 18. Сучасна система спеціальних освітніх послуг.

Профілактика, рання діагностика і рання комплексна допомога дітям з особливими освітніми потребами. Дошкільна освіта дітей з особливими освітніми потребами. Шкільна система спеціальної освіти. Професійна орієнтація, система професійної освіти осіб з обмеженими можливостями. Спеціальна освіта за кордоном та в Україні. Перспективи розвитку спеціальної освіти в Україні.

ЛОГОПСИХОЛОГІЯ

Тема 1. Теоретичні засади спеціальної психології

1. Предмет і завдання спеціальної психології. Історичні аспекти становлення вітчизняної спец психології. Міжпредметні зв'язки спец психології. Ключові категорії спеціальної психології.

Тема 2. Загальна характеристика порушень психічного розвитку

Загальні та специфічні закономірності розвитку з відхиленням. Сучасні класифікації порушень психічного розвитку. Характеристика поняття «психічний дизонтогенез». Сучасні класифікації психічного дизонтогенезу.

Тема 3. Логопсихологія, як галузь психологічної науки.

1. Логопсихологія, як розділ спеціальної психології.
2. Методологічні засади логопсихології.
3. Зв'язок логопсихології з іншими науками.
4. Специфічні закономірності психічного розвитку осіб з тяжкими порушеннями мовлення.

Тема 4. Історичний аспект становлення логопсихології

Розвиток логопсихології на базі досягнень. Постнекласичної науки.

Тема 5. Особливості пізнавальної сфери дітей із тяжкими порушеннями мовлення.

Особливості розвитку сприймання дітей із тяжкими порушеннями мовлення. Особливості зорового сприймання. Особливості слухового сприймання. Особливості тактильного сприймання. Особливості уваги. Характеристика пам'яті. Мислення осіб з ТПМ. Характеристика уяви.

Тема 6. Особистість дітей з ТПМ.

Особистісний профіль дитини з мовленнєвими порушеннями. Самооцінка. Особливості мотиваційної сфери. Емоційна сфера. Особливості вольової сфери.

Тема 7. Особливості діяльності дітей із ТПМ.

Особливості ігрової діяльності дітей із ТПМ. Навчальна діяльність дітей з ТПМ.

Тема 8. Характеристика спілкування та міжособистісних відносин дітей в умовах мовленнєвого дизонтогенезу.

Характеристика спілкування. Типи комунікативної діяльності дітей із системними порушеннями мовлення. Типи комунікативної діяльності дітей із системними порушеннями мовлення. Міжособистісні стосунки в групах дітей з мовленнєвими порушеннями. Особливості спілкування в сім'ї дитини з мовленнєвими порушеннями. Соціалізація і адаптація осіб з мовленнєвими порушеннями.

Тема 9. Диференційна діагностика у логопсихології.

Тяжкі порушення мовлення та інтелектуальна недостатність. Тяжкі порушення мовлення та затримка психічного розвитку. ТПМ і РАС.

Тема 10. Організація психологічної допомоги особам з ТПМ.

Психокорекційна робота з дітьми з ТПМ. Психоконсультавання. Професійне консультавання підлітків. Професійне консультавання батьків.

ПРАКТИКУМ З ЛОГОПЕДІЇ

Тема 1. Науково-теоретичні основи логопедії.

Тема 2. Послідовність логопедичної роботи по виправленню звуковимови у дітей.

Тема 3. Формування вимови звуків «с», «з», «ш», «ж» у дошкільників.

Тема 4. Виправлення недоліків вимови свистячих звуків.

Тема 5. Виправлення недоліків вимови шиплячих звуків.

Тема 6. порушення вимови сонорних звуків «й», «л», «л'», методика логопедичної роботи.

Тема 7. порушення вимови сонорних звуків «р», «р'», методика логопедичної роботи.

Тема 8. Недоліки вимови задньоязикових звуків «г», «ґ», «к», «х», методика логопедичної роботи.

Тема 9. Прийоми корекції дислалії у дітей дошкільного віку.

Тема 10. Організація роботи в групах для дітей з ФФНМ.

Тема 11. Голосні звуки, методика логопедичної роботи.

Тема 12. Ігрові вправи для розвитку слуху.

Тема 13. Ігрові вправи для розвитку дихання та голосу.

Тема 14. Автоматизація, диференціація вимови звуків «с», «с'».

Тема 15. Автоматизація, диференціація вимови звуків «з», «з'».

Тема 16. Автоматизація, диференціація вимови звуків «ц», «ц'».

Тема 17. Автоматизація, диференціація вимови звуків «ш», «ж», «ч».

Тема 18. Автоматизація, диференціація вимови звуків «л», «л'».

Тема 19. Автоматизація, диференціація вимови звуків «р», «р'».

Тема 20. Методики корекційної роботи при порушенні голосу.

Тема 21. Методика корекційно-педагогічної роботи при загальному недорозвитку мовлення

Тема 22. Методика корекції порушень писемного мовлення у дітей

Тема 23. Методи логопедичної роботи у системі подолання заїкання

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНЕ ОБСТЕЖЕННЯ ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМ МОВЛЕННЯ

Тема 1. Сутність психолого-педагогічної діагностики

Сутність поняття психодіагностики. Предмет і структура психодіагностики. Загальні галузі психодіагностики. Психодіагностика та суміжні напрямки досліджень.

Сутність поняття методу у психодіагностиці. Класифікації методів психологічних досліджень С.Л.Рубінштейна та Б.Г.Ананьєва. Загальна характеристика основних методів психодіагностики: спостереження, опитувальні методики, тести, шкальні методики, проєктивні методики, анкетування. Специфіка застосування психолого-педагогічної діагностики у спеціальній психології.

Тема 2. Методичні засади проведення психолого-педагогічних досліджень

Етапи побудови психолого-педагогічного дослідження. Вимоги до психодіагностичних методик: валідність, надійність, точність та однозначність. Процедурні вимоги до використання методик. Вимоги до користувача психодіагностичним інструментарієм. Професійно-етичні аспекти психодіагностики. Особливості застосування психодіагностики у дослідженні дітей з особливостями психофізичного розвитку. Загальна характеристика методів математичної статистики, інтерпретації та представлення результатів дослідження.

Тема 3. Діагностика дітей раннього віку

Загальна характеристика розвитку дітей раннього віку. Оцінювання нервово-психічного розвитку дітей раннього віку. Вивчення пізнавальної діяльності немовлят. Вивчення образу Я у немовлят. Оцінювання психічного розвитку дитини від 1 року до 3 років. Методика визначення типу темпераменту. Методи психодіагностики у ранньому віці (стандартизоване спостереження, експертне оцінювання, інтерв'ю, анкетування). Проблеми виявлення відхилень у розвитку дитини раннього віку.

Тема 4. Діагностика дітей дошкільного віку

Загальна характеристика особливостей дошкільного віку. Діагностика психомоторики дитини дошкільного віку. Пізнавальна сфера дитини дошкільного віку. Особливості психолого-педагогічної діагностики уваги, пам'яті та мислення дошкільників. Діагностика мовленнєвих розладів. Діагностика ігрової діяльності дошкільників. Вивчення особистості дошкільника. Методи психолого-педагогічної діагностики дошкільників в нормі та при порушеннях розвитку.

Тема 5. Діагностика готовності дитини до школи

Сутність діагностики готовності до школи. Діагностика інтелектуальної готовності. Тест інтелекту Д. Векслера. Методика діагностики відхилень у розумовому розвитку молодших школярів та старших дошкільників (Стадненко Н.М. та інші). Методика діагностики готовності до навчання в школі дітей шестирічного віку (Стадненко Н.М. та інші). Діагностика мотиваційної, емоційно-вольової та особистісно-соціальної готовності.

Тема 6. Особливості психолого-педагогічної діагностики молодших школярів

Загальна характеристика розвитку молодших школярів. Особливості психолого-педагогічного вивчення молодших школярів. Діагностика пізнавальних здібностей. Діагностика особистості. Кольоровий тест Люшера. Кольоровий тест відношень. Методика «Малюнок неіснуючої тварини». Методика діагностики рівня шкільної тривожності Філіпса. Діагностика порушень особистого розвитку (ДВОР) (автор З. Карпенко).

Тема 7. Основні діагностики інтелектуального розвитку підлітків та юнаків

Сутність понять інтелект та здібності. Характеристика тестового методу психодіагностики. Загальна характеристика тестів «Амтхауєра», «Штур», «Контур», «Прогресивні матриці Равена».

Тема 8. Особливості діагностики особистості підлітків та юнаків

Сутність поняття особистості. Характеристика методу опитування. Сфери застосування опитувальних методик.

Загальна характеристика опитувальників. Визначення типу темпераменту – опитувальник Г.Айзенка ЕРі. Методика визначення акцентуацій характеру К.Леонгарда. Методика діагностики рівня суб'єктивного контролю Дж. Ротера. Методика діагностики показників та форм агресії А. Баса і А. Дарки.

Тема 9. Методи психологічної діагностики стосунків в колективі та сім'ї

Сутність соціальної ситуації розвитку. Діагностика стосунків в сім'ї. Кінетичний малюнок сім'ї. Методика Рене Жиля. Діагностика батьківського ставлення (А. Я. Варга, В. В. Столін). Методика PARI Е. Шефера і Р. Белла. Діагностика стосунків в колективі. Соціометрія. Методика діагностики рівня соціальної фрустрованості Тест Розенцвейга (дитяча та доросла форма).

Тема 10. Методи психологічної діагностики батьків та педагогів

Специфіка діагностики дорослих (батьків та педагогів). Діагностика емоційних станів. Діагностика тривожності Ч. Д. Спілбергера і Ю. Л. Ханіна. Методика САН, Методика діагностики рівня емоційного вигорання В. В.

Бойко. Методика діагностики схильності особистості до конфліктної поведінки К.Н.Томаса. Методика діагностики рівня емпатійних здібностей В. В. Бойко. Методика мотивації до успіху та уникнення невдач. Методика ціннісних орієнтацій М. Рокіча.

Тема 11. Психолого-педагогічна характеристика розвитку дитини

Сутність узагальнення результатів психолого-педагогічного дослідження. Місце і значення психолого-педагогічної діагностики в діяльності логопеда. Специфіка написання психолого-педагогічної характеристики розвитку дитини. Визначення проблем розвитку дитини. Розроблення рекомендацій для батьків та педагогів.

ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМИ МОВЛЕННЯ

Тема 1. Загальна характеристика мовленнєвого розвитку дитини

Основні етапи мовленнєвого розвитку від народження до шкільного віку. Фізіологічні та психологічні передумови розвитку мовлення. Чинники, що впливають на формування мовлення. Нормативні показники мовленнєвого розвитку у дітей різного віку.

Тема 2. Класифікація порушень мовлення: традиційні та сучасні підходи

Види мовленнєвих порушень: дислалія, ринолалія, дизартрія, алалія, афазія, дисграфія, дислексія, заїкання. Традиційні та сучасні підходи до класифікації мовленнєвих розладів. Специфіка роботи з дітьми, які мають різні форми мовленнєвих порушень.

Тема 3. Етіологія та патогенез мовленнєвих порушень у дітей

Органічні та функціональні причини мовленнєвих розладів. Генетичні, неврологічні та психосоціальні чинники порушень мовлення. Вплив порушень слуху, інтелекту та емоційно-вольової сфери на мовленнєвий розвиток.

Тема 4. Діагностика мовленнєвих порушень

Основні методи діагностики мовленнєвих порушень (клінічний, педагогічний, психолого-лінгвістичний). Логопедичне обстеження: алгоритм проведення, оцінювання мовленнєвих функцій. Використання тестових методик, спостереження, експериментальних прийомів у діагностиці.

Тема 5. Основи корекційно-розвиткової роботи

Основні підходи до корекції мовленнєвих порушень. Дидактичні засоби та методи логопедичної роботи. Використання ігрових технологій, артикуляційної гімнастики, вправ на розвиток фонематичного слуху. Взаємодія логопеда, педагогів, батьків у процесі корекції мовленнєвих розладів.

Тема 6. Навчання дітей із фонетико-фонематичним недорозвиненням мовлення (ФФНМ)

Особливості розвитку фонематичного слуху та вимови. Діагностика та корекція дислалії та дизартрії. Методи розвитку правильної звуковимови, формування навичок фонематичного аналізу.

Тема 7. Організація навчального процесу дітей із загальним недорозвиненням мовлення (ЗНМ)

Характеристика рівнів ЗНМ (I-IV). Особливості розвитку лексико-граматичної будови мовлення. Корекційна робота над збагаченням словникового запасу, розвитком граматичних навичок, формуванням зв'язного мовлення.

Тема 8. Логопедична робота з дітьми із порушеннями письма та читання

Причини та механізми виникнення дисграфії та дислексії. Специфіка діагностики та корекції дисграфії та дислексії. Методики розвитку навичок письма та читання, використання спеціальних навчальних програм.

Тема 9. Інноваційні технології корекції мовленнєвих порушень

Використання інформаційно-комунікаційних технологій у логопедичній роботі. Застосування арт-терапії, логопедичного масажу, сенсорної інтеграції у корекції мовлення. Новітні методики та програми для дітей із мовленнєвими порушеннями.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНЕ ОБСТЕЖЕННЯ ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМ МОВЛЕННЯ

Тема 1. Сутність психолого-педагогічної діагностики

Сутність поняття психодіагностики. Предмет і структура психодіагностики. Загальні галузі психодіагностики. Психодіагностика та суміжні напрямки досліджень.

Сутність поняття методу у психодіагностиці. Класифікації методів психологічних досліджень С.Л.Рубінштейна та Б.Г.Ананьєва. Загальна характеристика основних методів психодіагностики: спостереження, опитувальні методики, тести, шкальні методики, проєктивні методики, анкетування. Специфіка застосування психолого-педагогічної діагностики у спеціальній психології.

Тема 2. Методичні засади проведення психолого-педагогічних досліджень

Етапи побудови психолого-педагогічного дослідження. Вимоги до психодіагностичних методик: валідність, надійність, точність та однозначність. Процедурні вимоги до використання методик. Вимоги до користувача психодіагностичним інструментарієм. Професійно-етичні аспекти психодіагностики. Особливості застосування психодіагностики у дослідженні дітей з особливостями психофізичного розвитку. Загальна характеристика методів математичної статистики, інтерпретації та представлення результатів дослідження.

Тема 3. Діагностика дітей раннього віку

Загальна характеристика розвитку дітей раннього віку. Оцінювання нервово-психічного розвитку дітей раннього віку. Вивчення пізнавальної діяльності немовлят. Вивчення образу Я у немовлят. Оцінювання психічного розвитку дитини від 1 року до 3 років. Методика визначення типу темпераменту. Методи психодіагностики у ранньому віці (стандартизоване спостереження, експертне оцінювання, інтерв'ю, анкетування). Проблеми виявлення відхилень у розвитку дитини раннього віку.

Тема 4. Діагностика дітей дошкільного віку

Загальна характеристика особливостей дошкільного віку. Діагностика психомоторики дитини дошкільного віку. Пізнавальна сфера дитини дошкільного віку. Особливості психолого-педагогічної діагностики уваги, пам'яті та мислення дошкільників. Діагностика мовленнєвих розладів. Діагностика ігрової діяльності дошкільників. Вивчення особистості дошкільника. Методи психолого-педагогічної діагностики дошкільників в нормі та при порушеннях розвитку.

Тема 5. Діагностика готовності дитини до школи

Сутність діагностики готовності до школи. Діагностика інтелектуальної готовності. Тест інтелекту Д. Векслера. Методика діагностики відхилень у розумовому розвитку молодших школярів та старших дошкільників (Стадненко Н.М. та інші). Методика діагностики готовності до навчання в школі дітей шестирічного віку (Стадненко Н.М. та інші). Діагностика мотиваційної, емоційно-вольової та особистісно-соціальної готовності.

Тема 6. Особливості психолого-педагогічної діагностики молодших школярів

Загальна характеристика розвитку молодших школярів. Особливості психолого-педагогічного вивчення молодших школярів. Діагностика пізнавальних здібностей. Діагностика особистості. Кольоровий тест Люшера. Кольоровий тест відношень. Методика «Малюнок неіснуючої тварини». Методика діагностики рівня шкільної тривожності Філіпса. Діагностика порушень особистого розвитку (ДВОР) (автор З. Карпенко).

Тема 7. Основні діагностики інтелектуального розвитку підлітків та юнаків

Сутність понять інтелект та здібності. Характеристика тестового методу психодіагностики. Загальна характеристика тестів «Амтхауєра», «Штур», «Контур», «Прогресивні матриці Равена».

Тема 8. Особливості діагностики особистості підлітків та юнаків

Сутність поняття особистості. Характеристика методу опитування. Сфери застосування опитувальних методик.

Загальна характеристика опитувальників. Визначення типу темпераменту – опитувальник Г.Айзенка ЕРі. Методика визначення акцентуацій характеру К.Леонгарда. Методика діагностики рівня суб'єктивного контролю Дж. Ротера. Методика діагностики показників та форм агресії А. Баса і А. Дарки.

Тема 9. Методи психологічної діагностики стосунків в колективі та сім'ї

Сутність соціальної ситуації розвитку. Діагностика стосунків в сім'ї. Кінетичний малюнок сім'ї. Методика Рене Жиля. Діагностика батьківського ставлення (А. Я. Варга, В. В. Столін). Методика PARI Е. Шефера і Р. Белла. Діагностика стосунків в колективі. Соціометрія. Методика діагностики рівня соціальної фрустрованості Тест Розенцвейга (дитяча та доросла форма).

Тема 10. Методи психологічної діагностики батьків та педагогів

Специфіка діагностики дорослих (батьків та педагогів). Діагностика емоційних станів. Діагностика тривожності Ч. Д. Спілбергера і Ю. Л. Ханіна. Методика САН, Методика діагностики рівня емоційного вигорання В. В. Бойко. Методика діагностики схильності особистості до конфліктної

поведінки К.Н.Томаса. Методика діагностики рівня емпатійнимх здібностей В. В. Бойко. Методика мотивації до успіху та уникнення невдач. Методика ціннісних орієнтацій М. Рокіча.

Тема 11. Психолого-педагогічна характеристика розвитку дитини

Сутність узагальнення результатів психолого-педагогічного дослідження. Місце і значення психолого-педагогічної діагностики в діяльності логопеда. Специфіка написання психолого-педагогічної характеристики розвитку дитини. Визначення проблем розвитку дитини. Розроблення рекомендацій для батьків та педагогів

ЛІТЕРАТУРА:

1. Базовий компонент дошкільної освіти / автор. колектив; наук. кер. А. М. Богуш. К., 2012. URL: <http://www.mon.gov.ua/ua>.
2. Березан О. І. Неврологічні основи логопедії: Навчальний посібник для студентів спеціальності 6.010100 – «Корекційна освіта». Полтава : Друкарня ПП Ткалич А.М. 2008. 92 с.
3. Білер М. Проблеми освіти та реабілітації осіб з інвалідністю у вищих навчальних закладах Режим доступу: http://irbis.nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiiirbis.pdf
4. Блінова Г. Й. Альбом для обстеження мовлення у дитини : навч.-метод. посіб. : у 2 ч. К. : Благовіст, 2001. 215 с.
5. Богуш А. М. Методика навчання дітей української мови в навчальних закладах : підручник. 2-ге вид., доповн. і перероб. К. : Вид. Дім «Слово», 2008. 440 с.
6. Васюк О. В. Порівняльна педагогіка : підруч. Київ-Ніжин : Видавець ПП Лисенко М. М., 2016. 408 с. https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u155/vasuk_porivnalna_pedagogika_0.pdf
7. Вознесенська О. Л. Арт-терапія в роботі практичного психолога Використання арттехнологій в освіті: навч. посіб. Житомир: Шкільний світ, 2001. 125 с.
8. Вчимося мови та розмови, або Читаємо разом / укл. К. Л. Крутій, Н.В. Маковецька. 2 вид., виправ. Запоріжжя : ТОВ «ЛПКС» ЛТД, 2007. 372 с.
9. Галус О. М., Шапошнікова Л. М. Порівняльна педагогіка : навч. посіб. для студ. гуманіт. спец. вищ. пед. навч. закл. Київ : Вища шк., 2006. 215 с.
10. Гельбак А. М. Музикотерапія у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами : навчально-методичний посібник. Кропивницький : КЗ «КОІППО імені Василя Сухомлинського», 2019. 50 с.
11. Дитина : програма виховання і навчання дітей від 2 до 7 років / наук. кер. проекту В. О. Огнев'юк, К. І. Волинець; наук. кер. програмою : О. В. Проскура, Л. П. Кочина, В. У. Кузьменко, Н. В. Кудикіна. 3-є вид., доопр. та доп. К. : Київ, ун-т ім. Б. Грінченка, 2012. 492 с.
12. Дитина в дошкільні роки : комплексна додаткова освітня програма / автор, колектив; наук. керівник К. Л. Крутій. Запоріжжя : ТОВ «ЛПКС» ЛТД, 2011. 188 с.
13. Досвід реалізації інклюзивної освіти в країнах Європи / Колупаєва А.А. Педагогічні основи інтегрування школярів з особливостями психофізичного розвитку в загальноосвітні навчальні заклади: Монографія. К.: Педагогічна думка, 2007 р. 458 с.
14. Дошкільна лінгводидактика: Теорія і методика навчання дітей

рідної мови : підручник / за ред. А. М. Богуш, Н. В. Гавриш. К. : Вища шк., 2007. 542 с.

15. Дубринська О. М. Арт-терапія – шлях до розвитку життєвих навичок дітей з особливими освітніми потребами: методичний посібник. Кривий Ріг, 2020. 77 с.

16. Загальна декларація прав людини. Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/snow/995_015 .

17. Заплатна С. М. Характеристика загального недорозвитку мовлення дітей // Педагогіка та методика спеціальні : зб. наук. пр. К., 2000. С. 7–17.

18. Ільченко І. С. Арт-терапія: навчальний посібник для студентів. Умань: Видавничополіграфічний центр «Візаві», 2013. 150 с. 5. Казачінер О. С., Бойчук Ю. Д. Основи лялькотерапії. Практикум для здобувач вищої освіти. Харків: ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, 2022. 36 с.

19. Інвалідність та суспільство: навч.-метод. посіб. / Л.Ю.Байда, О.В. Красюкова-Еннс, С.Ю. Буров та ін. / За заг. ред. Л.Ю.Байди, О.В.Красюкової-еннс. К., 2012. 216 с. Режим доступу: <http://www.ussf.kiev.ua/ieeditions/36/>

20. Колупаєва А. А. Інклюзивна освіта : реалії та перспективи : монографія. Київ Саммит Книга, 2009. 272. с. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/708183/2/Інклюзивна%20освіта%20реалії%20та%20перективи.pdf>

21. Конвенція ООН про права людей з інвалідністю. Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_g71

22. Кошель А. П., Кульбако Н. П. Використання елементів арт-терапії в умовах освітнього процесу закладів дошкільної освіти: навч.-метод. посіб. для студентів спеціальності «Дошкільна освіта», методистів, вихователів закладів дошкільної освіти та батьків дітей дошкільного віку. Чернігів, 2020. 90 с.

23. Крутій К. Л. Діагностика мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку : монографія. Запоріжжя : ТОВ «ЛПКС» ЛТД, 2005. 208 с.

24. Крутій К. Л., Куличин О. П., Погрібняк Н. В. Конспекти занять із художньо-мовленнєвої діяльності дітей середнього дошкільного віку. Запоріжжя : ТОВ «ЛПКС» ЛТД, 2012. 164 с.

25. Крутій К. Л., Куличин О. П., Погрібняк Н. В. Конспекти занять із художньо-мовленнєвої діяльності дітей старшого дошкільного віку. Запоріжжя: ТОВ «ЛПКС» ЛТД, 2012. 200 с.

26. Крутій К. Л., Куличин О. П., Погрібняк Н. В. Конспекти занять із художньо-мовленнєвої діяльності дітей молодшого дошкільного віку. Запоріжжя : ТОВ «ЛПКС» ЛТД, 2013. 160 с.

27. Ленів З. П. Діагностування усного мовлення в старших дошкільників засобами арттерапії :навч.-метод.посіб. Київ: Спадщина, 2011.
28. Литвиненко В. А. Застосування арттерапії в логопедичній роботі з дошкільниками та молодшими школярами : навч.-метод. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / В. А. Литвиненко. Суми .Вид-во СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2011. 112с.
29. Логопедія : підручник / за ред. М. К. Шеремет. 2-ге вид., перероб. та доп. К.: Вид. Дім «Слово», 2010. 672 с.
30. Локшина О. Історія та методологія порівняльно-педагогічних досліджень. Тенденція як категорія порівняльної педагогіки. Порівняльно-педагогічні студії. 2011. № 2/8. С. 5–12. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/7118/1/18585-27831-1-SM.pdf> 18
31. Локшина О. Професіоналізація порівняльної педагогіки в Україні: здобутки і виклики у вимірі педагогічної компаративістики у зарубіжжі. Порівняльно-педагогічні студії. 2014. № 6. С. 5–12. URL: <http://bit.ly/1NY5HLe>
32. Макарова С. Щоб ротик був слухняний: логопедичний практикум. Тернопіль : Підручники і посібники, 2005. 160 с.
33. Мартинчук О. В. Основи корекційної педагогіки: навч.-метод. посіб. Київ: Київськ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2010. 288 с.
34. Мартинчук О.В. Підготовка фахівців зі спеціальної освіти до професійної діяльності в умовах інклюзивного освітнього середовища : монографія / О. В. Мартинчук. К.: Вид-во учбової літератури, 2018. 420 с.
35. Назарова Н.М. Порівняльна спеціальна педагогіка: навч.-метод. посіб. для студентів напряму підготовки. URL: http://www.academia/ftp_share/_books/fragments/fragment_16017.pdf.
36. Ничкало Н. Порівняльна професійна педагогіка як галузь педагогічного знання. Порівняльна професійна педагогіка. 2011. № 1. С. 6–18. URL: <http://khnu.km.ua/root/res/2-7001-11.pdf>
10. Нос Л. С. Професійна підготовка вчителя початкової школи в Канаді: навч. посібник. Львів: Біблос, 2012. 93 с.
35. Огнев'юк В.О. Філософія освіти та її місце в структурі наукових досліджень феномену освіти. Освітологія = Oswiatologia: пол.-укр. щорічник укр.-пол. / Київ. ун-т ім. Бориса Грінченка, Вища пед. школа Спілки польських вчителів; головний ред.: В. О. Огнев'юк, Т. Левовицький, С. О. Сисоєва. Київ : Едельвейс, 2012. Вип. 1. С. 69-75.
36. Омельченко І.М., Федій О.А. Казки – нев'янучі духовні квіти народу.Комплексна казкотерапевтична програма. Полтава: ПДПУ,2005. 54 с.
37. Пахомова Н.Г. Актуальні проблеми спеціальної освіти: навч. посіб. для студ. спец. 016 Спеціальна освіта; ПНПУ ім.. В. Г.Короленка. Вид.

2-ге, виправ. Полтава: ТОВ «АСМІ». 332 с.

38. Порівняльна педагогіка / Упоряд.: І. М. Богданова та ін. О.: ПДПУ ім. К. Д.Ушинського, 2000. 164 с.

39. Пуховська Л.П. Сучасні стратегії формування професіоналізму вчителів у різних освітніх системах: порівняльний аналіз. *Педагогічні науки* : зб. наук. пр. / Херсонський держ. пед. ун-т. Херсон : ХДПУ, 2002. Вип. 41. Ч. 1. С. 35-40.

40. Рібцун Ю. В. Сучасні тенденції спеціальної дошкільної освіти. URL: lib.iitta.gov.ua/5831/1/.

41. Сбруєва А. А. Порівняльна педагогіка : навчальний посіб. 2-ге вид., стереотип. Суми : Університетська книга, 2005. 320 с.

42. Сергеева І. В. Логопедична допомога в системі освіти України // Хрестоматія з логопедії : навч. посіб./ уклад.: М. К. Шеремет, і. В. Мартиненко. К.: КНТ, 2006. С. 33-37.

43. Соботович Є. Ф. Концепція стандарту спеціальної освіти дітей дошкільного віку з порушеннями мовленнєвого розвитку. *Дефектологія*. 2002. № 1. С. 2-7.

44. Тарасова В. В. Навчання та виховання дітей із порушенням інтелекту: навчально-методичний посібник. Харків: Харківська гуманітарно-педагогічна академія. 2017. 125 с.

45. Тарасун В. В., Федорович Л. О. Вступ до спеціальності: логопедія :навч. посіб. Кременчук : Християнська Зоря, 2011. 415 с.

46. Тищенко В. В., Рібцун Ю. В. Як навчити дитину правильно розмовляти: від народження до 5 років. Поради батькам. К. : Літера ЛТД, 2009. 128 с.

47. Універсальний дизайн в освіті: посібник / Під заг. ред. Софій Н. З. К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2015. 76 с. URL: <http://ussf.kiev.ua/282/1>

48. Шеремет М. К., Боряк О. В. Неврологічні основи логопедії: навч.посіб. Суми, 2016. 252с.

49. Федій О. А. Естетотерапія : навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2007. 256 с.

50. Федорович Л. О. Логопедичний альбом : навч. наоч. посіб. 2-ге вид., перероб. та доповн. Запоріжжя : ТОВ «ЛІПС» ЛТД, 2014. 144 с.

51. Федорович Л. О. Формування правильної вимови у дітей дошкільного і молодшого шкільного віку. Полтава, 2004. 370 с.

52. Філософія освіти : хрестоматія : навчальний посібник для студ. вищ. навч. закл. / уклад. : В. О. Огнев'юк , О. М. Кузьменко. Київ : 2014. 506 с.

53. Формування політики раннього втручання: тренінгів модуль (Кол. авт.: Байда Л.Ю., Павлова Є.Б., Іванова О.Л., Кукуруза Г.В. К., 2017. 62с.

URL: <http://rvua.com.ua/media/399/887f6cc572ca029233d9533cb90bfa78.pdf>

54. Хрестоматія з логопедії: Історичні аспекти. Дислалія. Дизартрія. Ринолалія : навч. посіб. / укл. М. К. Шеремет, І. В. Мартиненко. 2-ге вид., змін. і доп. К. : КНТ, 2008. 380 с.

55. Чепіль М.М. Порівняльна педагогіка: навч. посіб. М.М. Чепіль. К. : Академвидав, 2014. 216 с. (Серія «Альма-Матер»)

56. Чеснокова Л. В. Заняття з логоритміки для дітей із вадами мовлення. Харків: Вид. група «Основа», 2017. 160 с.

57. Чижик В. В. Організація навчального процесу студентів з інвалідністю : метод. посіб. для викладачів /В. В. Чижик, А. М. Середюк, І. Я. Іванюк [та ін.]. Луцьк : ПВД Твердиня, 2011. 75 с.

58. Шевченко Ю.М. Використання інтерактивної гри в умовах навчання дітей з особливими потребами у початковій школі. Освіта дітей з особливими потребами: від інституалізації до інклюзії. 2016. 360-363.

59. Osgood R. For «Children Who Vary from the Normal Type» / R. Osgood. Gallaudet University Press, 2000. 220 p.

60. Shevchenko Yu., Svitlana Dubiaha, Olha Kovalova, Hanna Varina, Hanna Svyrydenko. Neuropsychological peculiarities of cognitive functions of speech-impaired junior pupils. Métodos e técnicas de pesquisas científicas, 2024. 15 (40). с. 322-339.

61. Shevchenko, Yuliia, Dubiaha, Svitlana. The impact of inclusive practices on academic performance in primary school. AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research. 2022. 12 (2). с. 124-127.

62. Winzer. M. From Integration to Inclusion: A History of Special Education in the 20th Century / M. Winzer. Gallaudet University Press, 2009. 284.p. 20.

ІНФОРМАЦІЙНІ ДЖЕРЕЛА:

1. Арт-терапія : лікування мистецтвом. Бібліографічний список літератури. URL : <http://www.library.tnpu.edu.ua/index.php/bibliography-lists/233-bibliography-listsliterature-16/1729-art-terapija>

2. Музикотерапія у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами. URL : <https://muzika-dityam3.webnode.com.ua/muzikoterapiya-u-roboti-z-ditmi-z-osoblivimiosvitnimi-potrebami/>

3. Ізотерапевтичні техніки у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами URL : <https://www.pedrada.com.ua/article/2839-izoterapevtichn-tehnki-u-robot-z-ditmi-z-osoblivimiosvitnimi-potrebami> 26. Арт-терапія дітей з особливими освітніми потребами. URL : <https://vseosvita.ua/library/art-terapiya-ditej-z-osoblivimi-osvitnimi-potrebami-9634.html>

4. Пісочна терапія для дітей: показання для застосування та спеціалізоване обладнання. URL: <https://inkluzia.com.ua/pisochna-terapiya-dlya-ditey-pokazannya/>

5. Досвід використання пісочної терапії в практиці роботи з дітьми з особливими освітніми потребами. URL : <https://vseosvita.ua/library/dosvid-vikoristanna-pisocnoi-terapii-vpraktici-roboti-z-ditmi-z-osoblivimi-osvitnimi-potrebami-285773.html>

6. Досвід використання фототерапії в практиці роботи з дітьми з особливими освітніми потребами URL : <https://genezum.org/library/fototerapiya-u-roboti-praktychnogopsyhologa-z-ditmy-z-osoblyvymy-osvitnimy-potrebamy>